

अनुक्रमणिका

प्रमाणपत्र

दोन

प्रतिज्ञापत्र

तीन

ऋणनिर्देश

चार

प्रकरण १ ले

संशोधनाचा आराखडा

०१

१.१. प्रास्ताविक

१.२. अभ्यासाची उद्दिष्ट्ये

१.३. अध्ययनाचे तंत्र

१.४. अध्ययनाचे महत्त्व

१.५. अध्ययनाची व्याप्ती व मर्यादा

१.६. प्रकरणांची मांडणी

प्रकरण २ रे

भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाची

ऐतिहासिक पार्श्वभूमी उदय आणि विकास

१०

२.१ प्रास्ताविक

२.२ ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

२.३ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रणित संघटना आणि राजकीय पक्ष

२.३.१ 'बहिष्कृत हितकारिणी सभा'

२.३.२ राजकीय मागण्या

१) गोलमेज परिषदेत प्रतिनिधीत्व

२) 'जातीय निवाडा'

३) 'पुणे करार'

२.३.३ 'स्वतंत्र मजूर पक्ष'

२.३.४ 'शेड्युल्ड कास्टस् फेडरेशन'

२.४ रिपब्लिकन पक्षाची स्थापना

- २.४.१ रिपब्लिकन पक्षाचे संसदेमधील कार्य
- २.४.२ रिपब्लिकन पक्षाचे संसदेबाहेरील कार्य
- २.४.३ रिपब्लिकन पक्षातील फाटाफूट

२.५ दलित पँथरचा उदय

- २.५.१ दलित पँथरचे कार्य
- २.५.२ पँथरमधील फाटाफूट

२.६ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा उदय व विकास

- २.६.१ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष
 - १) तत्कालीन सामाजिक परिस्थिती
 - २) तत्कालीन राजकीय परिस्थिती
 - ३) भारतीय रिपब्लिकन पक्षाचा उदय व विकास

२.६.२ बहुजन महासंघ

- १) राजकीय परिस्थिती
- २) सामाजिक परिस्थिती
- ३) बहुजन महासंघाची निर्मिती
- ४) बहुजन महासंघाचे पहिले अधिवेशन
- ५) 'बहुजन' एक संकल्पना

२.६.३ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष व बहुजन महासंघ एक संयुक्त संघटन

२.६.४ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाची विचारसरणी फुले, आंबेडकरी विचारधारा

२.६.५ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा ध्वज

२.६.६ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचे ध्येय आणि उद्दिष्ट्ये

२.६.७ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाची संघटनात्मक रचना

२.६.८ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचे सभासदत्व

२.६.९ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाची वाटचाल

२.७ सारांश

२.८ संदर्भसूची

प्रकरण ३ रे

भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन

महासंघाची कार्ये व भूमिका

X

३.१ प्रास्ताविक

३.२ भारतीय रिपब्लिकन पक्षाने केलेली कार्ये

३.२.१ बौद्धांना सवलती मिळाव्या यासाठी मागणी

३.२.२ दलितांवरील अत्याचाराच्या विरोधात आंदोलन

३.२.३ भूमिहिनांच्या प्रश्नावर आंदोलन

अ) भूमिहिनांच्या प्रश्नावर भारतीय रिपब्लिकन पक्षाचा संघर्ष

ब) वतन जमिनी देण्याबाबत भारतीय रिपब्लिकन पक्षाची मागणी

३.२.४ झोपडपट्टी विकास आंदोलन

३.२.५ सहकारी साखर कारखाने सरकारने ताब्यात घ्यावे या मागणीसाठी मानगांव ते पुणे लाँगमार्च

३.२.६ मराठवाडा विद्यापीठ नामांतर आंदोलन

अ) नामांतराच्या विरोधात जातीय दंगली

ब) मराठवाडा विद्यापीठ नामांतरासाठी भारतीय रिपब्लिकन पक्षाची आंदोलनात्मक भूमिका

३.२.७ हिंदुत्वातील कुटप्रश्न 'राम आणि कृष्ण' याबाबत पक्षाची भूमिका

३.२.८ मंडल आयोगाची अंमलबजावणी व्हावी या मागणीसाठी लढा

अ) मंडल आयोगाची स्थापना व कसोट्या

१) सामाजिक कसोटी २) शैक्षणिक कसोटी

३) आर्थिक कसोटी

ब) मंडल आयोगाच्या अहवालातील शिफारसी

क) मंडल आयोगाची अंमलबजावणी व्हावी या मागणीसाठी पक्षाचा संघर्ष

३.३ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाने केलेली कार्ये

३.३.१ स्वतंत्र विदर्भाविषयी भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन

महासंघाची भूमिका

अ) स्वतंत्र विदर्भाविषयी भूमिका

१) विदर्भातील खनिज संपत्ती २) विदर्भातील उर्जा शक्ती

३) विदर्भातील वनसंपदा ४) विदर्भातील सिंचन क्षमता

५) विदर्भाच्या विकासाचा अनुशेष

ब) स्वतंत्र विदर्भाच्या मागणीसाठी भारिप-बहुजन महासंघाची आंदोलनात्मक वाटचाल.

३.३.२ एन्टॉन वीज प्रकल्पाविषयी भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन

महासंघाची भूमिका

- अ) एन्ॉनचा राज्यसरकारसोबत करार
ब) एन्ॉन करारातील अटी
क) भारिप-बहुजन महासंघाचे एन्ॉनच्या विरोधात आंदोलन
ड) भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाच्या एन्ॉन विरोधी परिषदा.
- ३.३.३ भारतीय संविधानाच्या पुनर्विलोकनासंबंधी भारिप-बहुजन महासंघाची भूमिका
अ) राज्यघटनेच्या समिक्षेसंबंधी मतमतांतरे
ब) राज्यघटना पुनर्विलोकनासंबंधी विविध पक्षांची भूमिका
क) राज्यघटना पुनर्विलोकनासंबंधी भारिप-बहुजन महासंघाची भूमिका
- ३.३.४ ओबीसींना सवलती लागू करण्याबाबत पक्षाची भूमिका
अ) ओबीसींना आरक्षण लागू करण्यासाठी पक्षाची मागणी
ब) खाजगी उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये ओबीसींना आरक्षण मिळावे यासाठी मागणी
क) ओबीसी विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मिळावी यासाठी मागणी
- ३.३.५ अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींच्या विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या शिष्यवृत्तीत वाढ व्हावी यासाठी पक्षाचे आंदोलन
- ३.३.६ शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांसंबंधी पक्षाची भूमिका
अ) कापसाला रास्त भाव मिळावा यासाठी आंदोलन
ब) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या थांबविण्यासाठी पक्षाचे कार्य
- ३.३.७ वर्गीय जाणिवानिर्माण करण्याविषयी पक्षाची भूमिका
- ३.३.८ रिपब्लिकन ऐक्याविषयी पक्षाची भूमिका
अ) जानेवारी १९९० चे रिपब्लिकन पक्ष ऐक्य
ब) डिसेंबर १९९५ चे रिपब्लिकन पक्ष ऐक्य
- ३.३.९ महिला जागृतीसाठी प्रयत्न
अ) पंचायतराज मधील महिलांचा सहभाग
ब) भारिप-बहुजन महासंघाने महिला जागृतीसाठी केलेला प्रयत्न
क) भारिप-बहुजन महासंघाचे भारतीय स्त्रिमुक्ती दिन परिषदांचे आयोजन
- ३.३.१० भारिप-बहुजन महासंघ प्रणित घटकसंस्था
अ) महिला आघाडी

- १) सामाजिक कार्य २) धार्मिक कार्य
- ३) आर्थिक कार्य ४) राजकीय कार्य
- ब) सम्यक विद्यार्थी आंदोलन
- १) संघटनेची कार्यप्रणाली
- २) राज्यातील खाजगी विनाअनुदानित महाविद्यालयांनी वाढविलेल्या फीच्याविरोधात आंदोलन

३.४ सारांश

३.५ संदर्भसूची

प्रकरण ४ थे

भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा

निवडणूकविषयक सहभाग

२०५

४.१ प्रास्ताविक

४.२ महाराष्ट्र राज्यातील केंद्र व राज्यपातळीवरील निवडणूकांमध्ये भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा सहभाग

- ४.२.१ आठव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग-१९८४
- ४.२.२ महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत सहभाग-१९८५
- ४.२.३ नांदेड लोकसभा मतदार संघातील पोटनिवडणूक-१९८७
- ४.२.४ नवव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग- १९८९
- ४.२.५ महाराष्ट्र विधानसभेच्या निवडणुकीत सहभाग -१९९०
- ४.२.६ अॅड. बाळासाहेब आंबेडकर यांची राज्यसभेवर निवड-१९९०
- ४.२.७ दहाव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग- १९९१
- ४.२.८ विधानसभा पोटनिवडणूक किनवट, जि नांदेड- १९९३
- ४.२.९ महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत सहभाग- १९९५
- अ) बहुजन श्रमिक समितीचा कार्यक्रम
- ब) बहुजन चेतना दिंडी
- ४.२.१० अकराव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग-१९९६
- ४.२.११ बाराव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग- १९९८
- अ) महाराष्ट्र विधानपरिषदेवर मखराम पवार यांची निवड- १९९८
- ब) बारावी लोकसभा मुदतपूर्व बरखास्त

- क) काँग्रेसमध्ये विभाजन व रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडियात फुट
- ४.२.१२ तेरावी लोकसभा व महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत सहभाग-
१९९९
- अ) भारिप-बहुजन महासंघाचा निवडणूक जाहीरनामा
ब) तेराव्या लोकसभेची निवडणूक
क) महाराष्ट्र विधानसभा निवडणूक
- १) भारिप-बहुजन महासंघाची आढावा बैठक
२) भारिप-बहुजन महासंघाचा ३६ कलमी कार्यक्रम
३) भारिप-बहुजन महासंघात फुट
४) भारिप-बहुजन महासंघ (ब) गटाचा उदय व अस्त
- ४.२.१३ चौदाव्या लोकसभेच्या निवडणुकीत सहभाग-२००४
- ४.२.१४ महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत सहभाग-२००४
- ४.३ राज्यातील पंचायत राज संस्थांच्या निवडणुकीत भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-
बहुजन महासंघाचा सहभाग
- ४.३.१ जिल्हापरिषदांच्या निवडणुकीत भारतीय रिपब्लिकन पक्ष- बहुजन
महासंघाचा सहभाग
- अ) फेब्रुवारी १९९२ ची राज्यातील जिल्हापरिषदांची सार्वत्रिक
निवडणूक
ब) मार्च १९९७ ची राज्यातील जिल्हापरिषदांची सार्वत्रिक
निवडणूक
क) डिसेंबर १९९८ ची अकोला जिल्हापरिषद व वाशिम
जिल्हापरिषदेची निवडणूक
ड) फेब्रुवारी २००२ ची राज्यातील जिल्हापरिषदांची सार्वत्रिक
निवडणूक
इ) डिसेंबर २००३ ची अकोला जिल्हापरिषदेची व वाशिम
जिल्हापरिषदेची निवडणूक
- ४.३.२. पंचायत समित्यांच्या निवडणुकीत भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन
महासंघाचा सहभाग
- अ) फेब्रुवारी १९९२ ची राज्यातील पंचायत समित्यांची सार्वत्रिक
निवडणूक
ब) मार्च १९९७ ची राज्यातील पंचायत समित्यांची सार्वत्रिक
निवडणूक

- क) डिसेंबर १९९८ ची अकोला व वाशिम जिल्ह्यातील पंचायत समित्यांची निवडणूक
ड) फेब्रुवारी २००२ ची राज्यातील पंचायत समित्यांची सार्वत्रिक निवडणूक
इ) डिसेंबर २००३ ची अकोला व वाशिम जिल्ह्यातील पंचायत समित्यांची निवडणूक
- ४.४ नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा सहभाग
४.४.१ अकोला नगरपालिका व महानगरपालिकेत सहभाग
४.४.२ नागपूर महानगरपालिकेत सहभाग
४.४.३ अमरावती महानगरपालिकेत सहभाग
४.४.४ औरंगाबाद महानगरपालिकेत सहभाग
४.४.५ नांदेड नगरपालिका व महानगरपालिकेत सहभाग
४.४.६ नांदेड जिल्ह्यातील नगरपरिषदांमध्ये सहभाग
४.४.७ अंबाजोगाई नगरपरिषदेत सहभाग
४.४.८ धुळे नगरपरिषदेत सहभाग
४.४.९ डिसेंबर २००१ च्या नगरपरिषदांच्या सार्वत्रिक निवडणुकीत सहभाग

४.५ सारांश

४.६ संदर्भसूची

प्रकरण ५ वे

भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा

महाराष्ट्राच्या राजकारणावर प्रभाव

२८८

५.१ प्रास्ताविक

सामाजिक

५.२ सामाजिक समस्या सोडविण्यासाठी रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा महाराष्ट्राच्या राजकारणावर प्रभाव

५.२.१ दलित व आदिवासी समाजाला संरक्षण मिळावे यासाठी मागणी

५.२.२ पुतळा विटंबना प्रकरणी सामंजस्य

५.२.३ हिंदुत्वातील कुट प्रश्न 'राम आणि कृष्ण' हा वादाचा प्रश्न सामंजस्याने सोडविण्यात यश

- ५.२.४ इतर मागासवर्गीयांच्या विकासासाठी प्रयत्न
- ५.२.५ महिला सबलीकरण प्रक्रियेत महिलांचा सहभाग वाढविण्यात यश
- ५.२.६ मराठवाडा विद्यापीठ नामांतराचा प्रश्न सोडविण्यात यश
- ५.२.७ खैरलांजी हत्याकांडातील आरोपींना अटक करण्याची व भैय्यालाल भौतमांगेला संरक्षण देण्यासंबंधी मागणी
- ५.३ आर्थिक समस्या सोडविण्यासाठी भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचा महाराष्ट्राच्या राजकारणावर प्रभाव.
- ५.३.१ 'भूमिहिनांना शेतजमिनी मिळाव्या' या मागणीविषयी यश
- ५.३.२ 'साखर कारखान्यातील कामगारांना योग्य वेतन व उसाला रास्त भाव मिळावा' या मागणीला यश
- ५.३.३ विद्युत प्रकल्प उभारण्याबाबत पक्षाचा स्वदेशी उपाय
- ५.३.४ अनुसूचित जाती-जमातींच्या विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या शिष्यवृत्तीत वाढ होण्याबाबत यश
- ५.३.५ ओबीसींना आरक्षण मिळावे या मागणीसंबंधी यश
- ५.३.६ ओबीसी विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मिळावी या मागणीसंबंधी यश
- ५.३.७ ओबीसीं विद्यार्थ्यांना खाजगी केंद्रीय उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये आरक्षण देण्यासंबंधी शासन विचाराधीन
- ५.४ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष बहुजन महासंघाचा महाराष्ट्राच्या राजकारणावर निवडणूक विषयक प्रभाव
- ५.४.१ भारतीय रिपब्लिकन पक्षाचा निवडणूक विषयक सहभाग
- ५.४.२ महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर निवडणूक ऐक्य व अडथळा
- ५.४.३ 'अकोला पॅटर्न'
- ५.४.४ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाच्या राजकीय प्रभावामुळे महाराष्ट्रातील सत्तांतर
- ५.४.५ रिपाई-बहुजन महासंघाची यशस्वी वाटचाल
- ५.४.६ भारिप-बहुजन महासंघाचा महाराष्ट्राच्या सत्तेत सहभाग
- ५.४.७ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचे बहुजनवादी राजकारण
- ५.५ सारांश
- ५.६ संदर्भसूची

प्रकरण ६ वे
निष्कर्ष

३३१

६.१ प्रास्ताविक

६.२ निष्कर्ष

६.३ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघापुढील आव्हाने

६.४ भारतीय रिपब्लिकन पक्ष-बहुजन महासंघाचे भवितव्य

परिशिष्ट-१

३४३

परिशिष्ट-२

३६४

परिशिष्ट-३

३६७

अभ्यास साधन सूची

३७५